

Številke in dejstva

Tadej Kotnik

finance@finance.si

BANDA SLOVENIJE, KRALJI NA BEETHOVNOVI IN BANČNI MRCVARJENCI

Poudarek: ” Pri preiskovanju bančnih izbrisov domala o vsem odloča ustavno sodišče: od decembra 2013 je odločalo in oktobra lani odločilo, da izbrisanim ni dovoljen ne upravni ne registrski ne ničnostni spor; od septembra lani odloča, ali je organom pregona dovoljena preiskava izbrisa, od oktobra letos pa še, ali je računskemu sodišču dovoljena revizija izbrisa. Tako je vse zastalo: zakona, ki bi izbrisanim dovoljeval vsaj učinkovito odškodninsko tožbo, še vedno ni, kazenska preiskava in revizija čakata, da o njuni dopustnosti odloči ustavno sodišče, temu pa se očitno tudi nič ne mudi.

Minuli teden je precej odmevalo [razkritje tajnih dopisov](#), s katerimi je guverner Banke Slovenije (BS) pozival predsednika Evropske centralne banke (ECB) k pritiskom na slovenske oblasti, naj ne sprejmejo ne novele zakona o BS, ki bi računskemu sodišču omogočila revizijo sanacije slovenskih bank decembra 2013, ne zakona, ki bi izbrisanim v tej sanaciji po štirih letih le omogočil učinkovite odškodninske tožbe. Del domače politike se je [odzval](#) z ogorčenjem in začudenjem – še posebej na razkritje, da so negativno »uradno mnenje ECB«, ki ga je ta nekaj dni zatem poslala v Slovenijo in je zdaj [objavljeno](#) na straneh državnega zbora kot ključno pri obravnavi omenjenih zakonov, v pomembni meri [spisali kar na BS](#). Osebnostno pa nad tem nisem začuden, saj gre za vzorec, ki se je v zadnjih treh letih pojavil že vsaj četrtič.

Prvič ga je bilo moč zaznati februarja 2015, ko je NPU [sporočil](#), da je začel kriminalistično preiskavo BS zaradi suma storitve več kaznivih dejanj njenih odgovornih pri sanaciji bank. Zatem je – tako mi je povedala Slovenka s položajem precej visoko v Bruslju, njej pa podpredsednik evropske komisije (EK) Valdis Dombrovskis – guverner BS dva tedna vneto pozival evropske uradnike, naj »pritisnejo«: z ECB so ga usmerili na EK, tam pa je nalogo dobil Dombrovskis, ki je po nekaj omahovanja [pozval predsednika vlade RS](#), naj »obrani kredibilnost in neodvisnost BS«.

Drugič – tokrat povsem nedvoumno – je prišlo do tega vzorca julija 2016, ko je NPU opravil [hišno preiskavo BS](#). Le nekaj ur zatem je predsednik ECB [protestiral pri generalnem državnem tožilcu RS](#), češ da zaseg dokaznih gradiv »postavlja pod vprašaj naloge BS«, in zažugal, da je »z incidentom seznanil predsednika EK«, pri čemer je že v uvodnem stavku pojasnil vlogo guvernerja BS z besedami, da protestno pismo piše zaradi »informacij gospoda Jazbeca«.

Tretjič pa smo smeli o tem vzorcu sklepati spomladi, ko so Finance [razkrile sodno odredbo](#) o hišni preiskavi BS, v kateri smo lahko prvič prebrali konkretne ugotovitve preiskovalcev in izjave prič o več kaznivih dejanjih vodilnih BS, storjenih decembra 2013. Mesec zatem je EK izrekla Sloveniji [prvi opomin](#) zaradi »morebitne kršitve privilegijev in imunitete ECB«, ki naj jo pomenil zaseg dokaznih gradiv v preiskavi. Čeprav EK ob prvem opominu napravi le zaznamek v registru in o tem [ne obvešča javnosti](#), za povrhu pa je bilo Sloveniji istega dne izrečenih pet drugih opominov in celo en »tretji opomin« – [vložitvev tožbe na Sodišču EU](#), je STA že uro zatem [poročala](#) prav o tem prvem opominu. Kdo je tako pozorno spremljal register EK in takoj po vpisu tega zaznamka prepričal STA, da je med vsemi ukrepi, takrat izrečenimi Sloveniji, prav ta prvi opomin vreden udarnega poročanja, je jasno – tisti, ki ga je zakuhal.

Kralji na Beethovnovi

V naboru sredstev, ki jih BS oziroma njen guverner uporablja oziroma zlorablja, da bančnih izbrisi nikoli – ali pa vsaj čim dlje – ne bi bili preiskani, so pritiski »Evrope« med močnejšimi, a še večje upe BS polaga v ustavno sodišče, saj ima to pravico odločiti, kaj se glede bančnih izbrisov sploh sme preiskovati.

Da ima, podobno kot »Evropa«, tudi ustavno sodišče poslušati želje BS, je bilo moč zaslutiti že na dan izbrisa, 18. decembra 2013, ko je zavrnilo predlog o začasnem zadržanju izvrševanja spornih določil »izbrisniške« novele zakona o bančništvu. V »obrazložitvi« so ustavni sodniki najprej navedli, da BS zatrjuje, da bi zadržanje »imelo za nujno posledico stečaj vseh sistemskih bank, propad praktično vseh udeležencev na finančnem trgu, izgubo za vse deponente v bankah in ogrožitev izplačila zajamčenih vlog«, nato pa so ta zatrjevanja povzeli še kot lastno stališče in razlog za zavrnitev predloga za zadržanje izvrševanja. Ker še nikoli v nobeni članici EU ni prišlo ne do stečaja vseh sistemskih bank – še v Grčiji ni šla v stečaj nobena od štirih sistemskih! – ne do izgube za vse deponente, kar so vsekakor vedeli tudi ustavni sodniki, je njihova »copy-paste« obrazložitev kazala, da se nameravajo pri odločanju zanašati in sklicevati na trditve BS, četudi ima ta kot izvršiteljica izbrisov očiten interes, da ji ne bi nihče smel dokazovati protipravnega ravnanja.

Ustavno sodišče je tudi v končni [odločbi](#) o zakonski ureditvi izbrisov, ki jo je sprejelo oktobra lani, v veliki meri sledilo zatrjevanjem BS, češ da bi imela vsaka ugotovitev nepravilnosti že izvršenih izbrisov katastrofalne posledice: tako je razglasilo za skladno z ustavo določilo, da izbrisanim ni dovoljen ne upravni spor zoper odločbo BS o izbrisu (točka 121 obrazložitve odločbe), ne spor zoper sklep o vpisu izbrisa v sodni register, ne dokazovanje ničnosti tega vpisa (točka 118). Odločitve o nedopustnosti vseh teh vrst sporov še zdaleč niso bile samoumevne, saj sodijo ti spori med standardne postopke upravnega in gospodarskega prava. So pa precej usekale po izbrisanih, saj so v tednih zatem redna sodišča kaskadno zavrgla vse takšne spore, ki »po najnovejših ustavnopravnih spoznanjih niso dopustni«, ob tem pa so jim naložila povrnitev stroškov postopka ne le toženim bankam, temveč tudi BS, ki je v postopkih priglasiła intervencijo in sodišča priročno seznanila s priročno formulirano točko 118 obrazložitve odločbe ustavnega sodišča.

Celo edina odločitev ustavnega sodišča, ki je bila izbrisanim v prid – tista o protiustavno kršeni pravici do učinkovite odškodninske tožbe, ki da jim mora biti najpozneje v pol leta zagotovljena – jim doslej ni prinesla ničesar. Zakon, ki naj bi naposled le omogočil takšno tožbo, tudi pol leta po izteku skrajnega roka še ni uveljavljen, [predlog](#), ki ga je spisalo ministrstvo za finance pod vodstvom [ene ključnih organizatork izbrisa](#) ob rednih [posvetih z BS](#), pa je – po [ugotovitvah](#) ministrstva za pravosodje iste vlade! – tak, da »je celo sedanja neustavna ureditev boljša od predlagane«. Zakaj je ta predlog farsa, je pred dvema tednoma [utemeljevalo](#) tudi več odvetnikov izbrisanih.

»Človekinja« BS in njena pravica

Ker izbrisanim ni dovoljen ne upravni ne registrski ne ničnostni spor, učinkovita odškodninska tožba pa jim še vedno ni in kot vse bolj kaže tudi nikoli ne bo na voljo, so uradne preiskave in revizije okoliščin izbrisov, ki jih izvajajo pristojni organi, morda še edino preostalo realno upanje, da bodo kdaj prišli do pravice. Temu primerno je izrazito prizadevanje guvernerja BS in njegovih soizvršilcev izbrisov, da se to ne bi zgodilo; da si tudi v poskusu preprečitve kazenske preiskave in revizije računskega sodišča pomagajo z »Evropo«, sem povzel že v prvih štirih odstavkih te kolumne, a tudi tu si poskušajo pomagati še z ustavnim sodiščem.

Uporabo dokaznih gradiv, zaseženih v hišni preiskavi, poskuša BS preprečiti s pobudo za oceno ustavnosti zakona o kazenskem postopku, ki mu očita neustavnost zato, ker kriminalistom ne prepoveduje zasega podatkov z oznako zaupnosti, kar je seveda absurdno, saj lahko BS to oznako dodeli kateremukoli svojemu dokumentu in to kadarkoli – načeloma celo ob samem poskusu zasega. Za »dobro mero« je BS proti kriminalistični preiskavi vložila še tri ustavne pritožbe (zoper hišno preiskavo, zoper zaseg gradiv in zoper preiskavo teh gradiv), v katerih strelja vsevprek, očitno računajoč, da bo kak metek le zadel tarčo.

Naj ilustriram. BS v teh pritožbah zatrjuje, da sta ji bili s preiskavo kršeni človekovi pravici do zasebnosti (po 35. členu ustave) in do nedotakljivosti stanovanja (po 36. členu ustave). Poseg v zasebnost »človekinje« BS naj bi nastal, ker so kriminalisti vpogledali v njeno korespondenco in ji s tem kršili pravico »svobodne in nenadzorovane komunikacije znotraj njene strukture in z zunanjim svetom«. Poseg v nedotakljivost »stanovanja« BS pa naj bi nastal že z vstopom kriminalistov v stavbo BS, ker so ti nato – groza! – vstopili v kabinet guvernerja, pa naj bi šla kršitev še dlje, saj naj bi prišlo do posega v »ožje polje zasebnosti, v katerem BS lahko pričakuje, da se jo tam pusti pri miru«.

Revizijo računskega sodišča pa poskuša BS prepričati z zahtevo za oceno ustavnosti noveliranega zakona o BS, ki zdaj računskemu sodišču – čeprav je to že vseskozi pristojno in pooblaščen za revidiranje pravilnosti porabe javnih sredstev – še izrecno daje pravico revidirati tudi ravnanja BS, ki so vodila v porabo javnih sredstev. Če naj bi kriminalistična preiskava protiustavno posegala v »zasebnost« BS in nedotakljivost njenega »stanovanja«, BS reviziji računskega sodišča očita, da naj bi protiustavno posegla v njeno »neodvisnost«, kar je – spet – absurdno. Če preveritev skladnosti s pravili pomeni protiustavno kršitev neodvisnosti, potem to neodvisnost računsko sodišče protiustavno krši vsem porabnikom proračunskih sredstev, revizijske družbe vsem gospodarskim družbam, letališki varnostniki pa vsem letalskim potnikom. Ti primeri so dejansko manj absurdni od zatrjevanj BS, saj je pod njenimi pritiski zakonodajalec že omejil pristojnost računskega sodišča zgolj na ugotavljanje nepravilnosti, za katere pa ji – kot edini izjemi med vsemi revidiranci! – ne sme izreči nobene sankcije.

Bančni mrcvarjenci

NPU ni glede kriminalistične preiskave BS nikoli sporočil, da jo zaradi ustavne presoje njene dopustnosti prekinja, a od očitane storitve kaznivih dejanj so minila že skoraj štiri leta, od hišne preiskave pa skoraj leto in pol, zato se je težko izogniti vtisu, da v praksi zadeva »stoji« in čaka na odločitev ustavnega sodišča. Predsednik računskega sodišča pa je že [povedal](#), da se revizije BS zdaj, ker jih je BS »z zahtevo po presoji ustavnosti potisnila v čuden položaj«, ne bodo lotili, temveč bodo »počakali do odločitve ustavnega sodišča« o izpodbijani noveli zakona o BS. Računsko sodišče se je torej, čeprav izvrševanje tega zakona ni zadržano, odločilo ravnati, kot da bi bilo, zato se zdi, da čakanje ustreza tudi njemu.

Tako je vse zastalo: zakona, ki bi izbrisanim dovoljeval vsaj učinkovito odškodninsko tožbo, še vedno ni, kazenska preiskava in revizija čakata, da o njuni dopustnosti odloči ustavno sodišče, temu pa se očitno tudi prav nič ne mudi, saj z odločitvijo glede dopustnosti kriminalistične preiskave menca že 15 mesecev, pri čemer vsebinske obravnave sploh še ni začelo.

Drugega kot čakati tako ne preostane niti »izbrisancem«, ki jim mediji pravijo tudi [»podrejenci«](#) ali [»osmoljenci«](#). Glede na vse zgoraj povzeto bi bil morda še boljši izraz »mrcvarjenci« ...

Razkritje: avtor je bil imetnik izbranih obveznic več slovenskih bank ter soavtor in prvopodpisani pobude za oceno ustavnosti U-I-295/13, ki je 19. 10. 2016 privedla do razveljavitve 350.a člena Zakona o bančništvu (ZBan-1) ter 265. člena Zakona o reševanju in prisilnem prenehanju bank (ZRPPB) zaradi protiustavne kršitve pravice izbranih vlagateljev do učinkovitega sodnega varstva.